

פחד דוד

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלוכ"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוכ"ן רבי חיים פינטו זיע"א

פרשת
ויצא

ט' כסלו
תש"פ

1002

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

4:21 | 4:05 | 4:14 | 4:00 **הדלקת נרות**

5:17 | 5:13 | 5:16 | 5:14 **מוצאי שבת**

5:54 | 5:51 | 5:53 | 5:52 **רבינו תם**

משכיל לדוד

תפילת ערבית שתיקן יעקב אבינו

לעומתו, אדם אשר תולה את כל בטחונו בבורא עולם, בבחינת "בידך אפקיד רוחי" (תהלים לא, ו), זוכה לחיות חיי רווח ואושר, ואף אם ארע עימו מקרה מצער, הוא אינו מייסר עצמו בכך שחוסר מזלו הוא זה שהביא עליו את הרעה, אלא מאמין באמונה שלימה, שמסובב הסיבות הוא זה שגרם לכך, וגם אם הוא אינו רואה את הטובה שבדבר עתה, הרי שברי וברור לו שכל מה שה' עושה לטובה הוא עושה.

אדם ששכר רכב למספר ימים, והנה התגלה ברכב קלקול כל שהוא, האדם אינו שוקע בעצבות מרובה כתוצאה מן הקלקול, היות והוא יודע שהרכב נמצא תחת בעלות המשכיר, והוא זה שצריך להיות אחראי על תקינותו. אך אדם אשר מחזיק בידו רכב באופן פרטי, וברבות הזמן נתגלו בו פגמים, הדאגה תופסת את ליבו ואינה נותנת לו מנוח, משום שהאחריות לתיקון הרכב מוטלת על כתפיו ועליו לשלם עבור כך.

אנשים המשליכים את כל יחבם וביטחונם בה' יתברך, הרי שהנהגתם זו גורמת להם לחיות חיים רגועים ושלווים, משום ששפתותיהם תדיר מדובבות "כל מה שה' עושה לטובה", "הכל בידי שמים" וכו', והם מאמינים באמונה שלימה שכל הקורה אותם מסובב על ידי מסובב הסיבות. לעומתם אנשים חסרי זהות עצמית, התולים את כל הקורה אותם רק בעצמם, עד מהרה ישקעו בתוך העצבות והאבדון.

האבות הקדושים ידעו שישנם שלושה מצבים ביום - בוקר צהרים וערב. וכל חלק מן היום מזמין לאדם הזדמנויות וניסיונות חדשים, אשר עליו להתמודד עמם ולעמוד בהם בגבורה. וכדי שהאדם יוכל לצלוח את הקשיים העומדים לפתחו במשך היום, עליו להתפלל לה' ג' תפילות - כנגד כל חלק מן היממה. והתפילה מקשרת את האדם לבוראו, וגורמת לו לתלות את בטחונו רק בה'. התפילה מחדדת את הידיעה באדם, שיש מישהו בשמים המשגיח עליו ומנחה את דרכו.

זו אם כן התשובה, מדוע יעקב אבינו שם אבנים מראשותיו, שבשימת האבנים היה מעשה סגולי ומעין רמז, שביקש יעקב אבינו שהקב"ה יגן על ראשו - בו מצויים מחשבותיו, מפני כוחות הרשע והטומאה המתעצמים בדרת הלילה. והחיות הרעות המוזכרות בדברי המפרשים, הם כוחות הטומאה המשחרות לפתחו של האדם כחיות טרף. ואם כן יעקב אבינו מניח את האבנים מראשותיו, משום שבכך הוא מראה לקב"ה שרצונו הוא שה' ישמור עליו מפני הקליפה והיצר הרע, אך אינו שם את האבנים כדי להתגונן מחיות רעות, שהרי אין בכוחם לעזור לכך.

ומשום שתפילת ערבית היא רשות ולא חובה, היצר הרע מתגבר - וכתוצאה מכך הניסיונות של האדם לבליה הם קשים ומרים, ורק על ידי התפילה לה' ניתן להתגבר על אלו הניסיונות. ולפיכך יעקב אבינו תיקן את תפילת ערבית, למרות עייפותו הרבה, משום שידע שהאדם זקוק לכוחות ורוחניים מחודשים, על מנת שיוכל לעמוד בניסיונות בגבורה.

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא" (בראשית כח, יא)
רש"י מבאר שלשון פגיעה היינו לשון תפילה, ומכאן אנו למדים שיעקב אבינו תיקן את תפילת ערבית, שנאמר "כי בא השמש" שהיה זמן שקיעת החמה.

חז"ל מוסיפים ואומרים (ברכות כז, ב) שתפילת שחרית ותפילת מנחה הן חובה, בתפילות אלו האדם מודה לבוראו שהוא החיה וקיים אותו במשך היום, אך לעומת זאת תפילת ערבית היא רשות. וכמו כן אדם ששכח להוסיף יעלה ויבוא בתפילת ערבית - אינו מתפלל שוב, משום שתפילת ערבית היא רשות, אך בתפילות שחרית ומנחה חייב לחזור. ומכל מקום קיבלו עליהם הציבור להקפיד ולהתפלל תפילת ערבית.

יעקב אבינו תיקן את תפילת ערבית במסירות נפש ממש, שכידוע, שנתו במקום ההוא הייתה לו השינה הראשונה לאחר ארבע עשרה שנות לימוד בישיבת שם ועבר (ב"ר סח, יא), יעקב אבינו למרות עייפותו הרבה, אינו פורש למנוחתו בטרם הוא מתקן את תפילת ערבית, ומודה לה' על כל החסדים שגמל עימו עד עתה.

ומובא בלשון הפסוק "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו". ומבאר רש"י, "עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות". והתקשיתי, כיצד העלה יעקב אבינו בדעתו שהאבן אשר שם למראשותיו בכוחה להצילו מפני חיות רעות, שהרי מה הם גל אבנים מול חיה רעה השוחרת לטרף. ובשל דברי גמרא זו התעוררתי לחשוב, כיצד יעקב אבינו שם מבטחו במספר אבנים שיגנו עליו מפני הסכנה, שהרי אם היה קורה לו דבר מה במהלך שנתו, הוא היה נתבע על כך בשמים, שלא נוהר על נפשו ולא חיפש דרך להגן על עצמו בשנתו, שכפי שכבר הזכרנו, אדם מועד לעולם, אף בזמן שהוא ישן, ובפרט ביער או במדבר שיש שם חיות רעות שמועדות להרוג. ואם כן כיצד חשב יעקב אבינו, שכמה אבנים ששם למראשותיו יצילוהו.

ובדאי ששימת האבנים סביב מראשותיו של יעקב אבינו, לא היה בהם רק עניין של הגנה בעלמא מפני חיות רעות, מפני שאין בזה מספיק כדי להציל מפני הסכנה. אלא מאחורי מעשה זה מסתתר עניין סגולי, שיש בו כדי לרמוז וללמד את הדורות הבאים, בבחינת מעשה אבות סימן לבנים.

אנשים רבים מעבירים את כל חייהם בחוסר סיפוק משוע, הם מתהלכים חסרי זהות ועצמיות, ונוטים להיכנס בקלות יתירה לכל מיני דיכאונות ומרות שחורות. ונראה שאנשים חסרי זהות עצמית מביאים עצמם לדיכוי, משום שהם אינם תולים עצמם בריבונם של עולם - שהוא זה שיוון ויפרנס אותם, ויכלכל את צעדיהם בזה העולם.

אדם אשר תולה את כל קורתיו במהלך חייו רק בעצמו, יכול לשקוע בתוך העצבות בקלות יתירה, משום שנראה לו שחוסר ההצלחה והמזל שפקדו אותו, הם כתוצאה של חוסר מוצלחות מצידו, ובשל כך הוא נכנס מהרה למרה שחורה ומתכנס בתוך עצמו, כיון שרגשות האשם המלווים אותו לאורך יומו, אינם נותנים לו לתפקד באופן ראוי, אלא מסיטים אותו מן האושר והחדווה בחיים - אל העצבות.

הילולא דצדיקיא

ט - רבי נתן סאלם
מחכמי ישיבת 'פורת יוסף'

י - רבי איסר זלמן מלצר
ראש ישיבת 'עץ חיים'

יא - רבי משה הררי הדיין
מגדולי ארם צובא

יב - רבי שלמה לוריא
המהרש"ל

מח"ס 'שם של שלמה'

יג - רבי דוד שלוש

יד - רבי מתתיה גרג"י

טו - רבי יהודה הנשיא

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
שלח הודעה: mld@hpinto.org.il

במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

דברי חכמים

פרפראות לפרשה

משולחנם של חכמי התורה

שני כללים לפירוק סולמות

"והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (בראשית כח, יב)

הסולם מלמד אותנו דרכי הנהגה חשובות בחיים. כדי להבין אותן כראוי, מקדים הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א במשל נפלא:

אדם אחד מסוכן, לא ניחן בדעת מרובה. יום אחד אמר לו בעל הבית: "בבקשה ממך, עלה לגג ותביא לי משם כמה שקים של חול".

"איך אעלה? שאל, הלא אין מדרגות".

"נכון, השיב בעל הבית. אין מדרגות, אבל יש סולם".

לקח האיש התם את הסולם, והלך לצד הבית. הצמיד את הסולם לקיר, וניסה לעלות, אבל לא הצליח - הסולם כל הזמן נופל.

"הקיר הזה עקום", אמר התם, והלך לצד השני. העמיד את הסולם, הצמיד אותו לקיר, ושוב לא הצליח לעלות, כי הסולם נפל. הוא המשיך עוד בניסיונותיו, עד שעבר שם אדם אחד, ואמר לו: "כדי לעלות על הסולם, צריך למשוך אותו, ולהרחיק מעט מהקיר. מעמידים אותו בשפוע, כדי שיוכל להתייבב. ללא שיפוע, הסולם לא יוכל להיות יציב".

מסקנה לחיים: בן אדם, אתה רוצה לעלות? תן קצת רווח, אל תעמד על קוצו של יו"ד. דע לוותר בעת הצורך. עוד מעשה יש לנו, במסכן חסר דעת שני:

אמר לו בעל הבית, לאותו מסכן: "ישנן מדרגות שמובילות לגג ביתי, והגג מסכן לילדים. אני חושש שהם עלולים לעלות לשם בהיחבא, מבלי שאדע. כיון שכך, רצוני שתהרוס את המדרגות הללו!".

"אין בעיה", אמר האיש התם. מה עשה? עלה מן המדרגה הנמוכה ביותר לזו שמעליה, ושב את המדרגה הנמוכה. לאחר מכן עלה למדרגה השלישית, ופרק את השניה. כך התקדם, עד ששבר את כל המדרגות, ומצא את עצמו על הגג ללא מדרגות לרדת בהן...

"הצילו! הצילו!" הוא צעק, עד שניחר גרונו.

"מה קרה?" שאלו אותו שכנים מודאגים.

"עליתי לגג, ואני תקוע כאן, לא יכול לרדת".

"כמו שעלית, כך תרד".

"לא, הוא אמר בהיסטריה, קודם היו מדרגות ויכולתי לעלות. עכשיו אין מדרגות, כי פרקתי אותן. אני לא יכול לרדת".

אמרו לו: "תקשיב טוב! כשמפרקים מדרגות - מפרקים קודם למעלה, ורק אחר כך למטה". חזר על זה התם ארבעים פעם, עד שקלט היטב: "מדרגות מפרקים קודם למעלה ואחר כך למטה".

לימים, יצא שמעו כמפרק המדרגות המפרסם של העיר. וכשתחוללים התחילו להתגבגב למרתף יינות גדול וקלקלו את חביות היין. חשב בעל הבית לעצמו: אמנם נכון, חתולה יודעת לקפץ, אבל יש גבול ליכולת הקפיצה שלה. אם נפרק את המדרגות, ניפטר ממכת החתולים.

קרא אפוא בעל הבית לאיש התם, ושכר אותו לפרק את המדרגות. התם הגיע בזריזות לעבודה. הוא שינן את המטרה "מדרגות- מפרקים קודם למעלה, אחר כך למטה". חזר על זה שלש פעמים, והתחיל לפרק את המדרגה העליונה. אחר כך פרק את זו שתחתיה, וכן הלאה, עד שנתר במרתף ללא אפשרות לעלות.

"הצילו! הצילו!" הוא צעק, אבל עבר הרבה זמן עד שמישהו שמע אותו. בסוף עבר שם יהודי וכשראה אותו שאל בתימהון: "תגידי, מה קרה לך? למה תקעת את עצמך שם, למטה?"

"ככה אמרו לי לעשות, אמר האומלל. מדרגות מפרקים קודם למעלה, ואחר כך למטה".

אמרו לו "כך עושים בנג, במרתף זה בדיק הפוך!".

כך גם האדם - מתבלבל לו גג עם מרתף... כאשר אדם רואה שזוונותיו מצטמצמים, במה הוא מקצץ?

אם אמונתו אינה חזקה, הוא מקצץ בעבודת ה'. נותן פחות צדקה, מקמץ בשכר למוד תורה של הילדים, מקצץ בענייני עבודת ה'. בהוצאות הגשמיות הוא דווקא משתדל לא לקצץ, לא רוצה לרדת ברמת החיים, לא רוצה לותר על הנאות.

כאשר המצב הכלכלי מתחיל להשתפר, הוא מתחיל להרשות לעצמו להוציא יותר. על מה? אם הוא לא בעל מעלה, הוא משדרג את עניני הביגוד והאוכל, הריהוט והרכב. בסוף אולי הוא נזכר להעלות קצת את רף הצדקה, להחזירו לאותו קו שהיה לפני תחילת הצמצומים.

קורת רוח מתוך שינה

באחת הפעמים בהן שהיתי בקנדה, מארחי היקרים הכינו עבורי חדר מרווח ונאה בקומה הראשונה שבביתם.

כיון שבאותו הזמן ישנו בקומה זו כמה זוגות נשואים, ביקשתי לישון בקומה אחרת של הבית, בקומת המרתף.

כשבעל הבית שמע על רצוני לישון בקומת המרתף הוא נחרד מאד, ואמר: "כבוד הרב, איך אוכל להסכים לבקשה זו? הרי אין זה מכבודך לישון במרתף, ובנוסף על כך גם מסוכן לישון בקומה זו".

אך אני לעומתו חשבתי שמסוכן הרבה יותר לישון במקום שעלולות להתעורר בו חלילה מחשבות זרות, ועמדתני על רצוני לישון דווקא במרתף הבית.

לשבחו של בעל הבית ייאמר שכאשר ראה שאני איתן בדעתי, הוא לא הוסיף להתעקש עימי עוד, וכפי בקשתי הוכן עבורי חדר בקומת המרתף.

לעיתים אנשים חושבים שתענוג השינה קיים רק אם ישנים בחדר גדול ומרווח ובמיטה נקיה ונוחה, אך לא כך הם פני הדברים. כאשר חיים על פי התורה - זהו התענוג הגדול והאמיתי.

האמת היא שבשוכבי בקומת המרתף לא חשתי כלל שאני ישן בקומה נמוכה זו, למרות היותה פחות נוחה לשינה. ישנתי טוב והייתי רגוע בשנתי שבאה לי בהיתר גמור, חשתי שברוך ה' זכיתי להיצל מהיצר הרע וממחשבות פסולות בזמן השינה ותחושה זו גרמה לי לשמחה

במה מפטירין

"זעמי תלואים למשובתי" (הושע יא).

ולמנהג בני אשכנז מפטירין "ויברח יעקב שדה ארם" (הושע יב).

הקשר לפרשה: בהפטרה נאמר על יעקב שאחז בעקב עשו אחיו, ככתוב: "בבטן עקב את אחי". והוא מענין הפרשה שיעקב אבינו ע"ה בורח מעשו אחיו.

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

שתיקה איננה נחשבת כהסכמה

כמו שבדברי לשון הרע אסור לקבל גם אם סיפר עליו בפניו, כך הדין הוא ברכילות. דהיינו, שאמר לו בפניו, אתה דברת עליו כך וכך. וגם אם שותק בשעה שסיפר עליו הרכילות בפניו, גם כן אסור לקבל, ואין לקחת מזה שום ראיה שהדבר אמת. וגם אם טבעו שלא לשתוק בשאר דברים, וזכה הוא שותק, אף על פי כן אין זו ראיה להחליט שהדבר אמת.

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

התורה מרוממת את האדם

"עם לבן גרתי ואחר עד עתה" (בראשית לב, ה)
חז"ל דורשים - ותרי"ג מצוות שמרתי (בראשית לב, ה וברש"י).

הנה בספר "ישמח ישראל" לאדמו"ר מאלכסנדר זיע"א, כתוב שאדם שמסתכל כמה הוא קטן, רואה מייד כמה הקדוש ברוך הוא גדול. אבל אם הוא חושב בהסתכלות על עצמו כמה הוא גדול, אזי יש בכך מחשבה חס וחלילה שהקב"ה קטן.

ואפשר שיעקב אבינו ע"ה בא לרמוז זאת, עם לבן גרתי אבל שמרתי את התורה, ממילא עכשיו אין לי שום רצון להיות שר ונשיא כי אני רואה שאין כלום לאדם בחיים והכל הבל מלבד התורה הקדושה.

וכמו כן מצינו על רבנו הקדוש שהיה נשיא ועשיר גדול (עי' עבודה זרה יא, א). ואיך אפשר להסביר שרבי אמר על עצמו לפני פטירתו שלא נהנה אפילו באצבע הקטנה שלו (כתובות קד, א), הלא סוף סוף היה נשיא וכיבדו אותו בוודאי. אלא ביאור הדבר שרבי היה קשור רק בתורה ולכן לא היה לו שום הנאה מכל דבר אחר.

וזה גם מה שיעקב אמר, אחרי שטעמתי מטעם התורה אין לי רצון להיות שר ונשיא, מאחר והתורה מגדלת ומרוממת את האדם למעלה רוחנית, אין לי צורך להיות שר ונשיא.

שמעתי מאחד הרבנים שסיפר שכשהיו עושים הלילולא למרן המגיד ממעזריטש זיע"א, היו מוציאים את הכפית שבה אכל והיו מקיפים ורוקדים עמה, ואומרים - זאת הכפית שאכל בה המגיד ממעזריטש זיע"א.

וחשבתי מה העניין בזה, בחז"ל כתוב (עי' אבות דרבי נתן פכ"ח) שאחד התנאים עבר במקום מסוים וראה אבן, התכופף ונשק לה. שאלו אותו מדוע, והשיב כי רבי אליעזר בן הורקנוס ישב עליה ולמד תורה, וממילא האבן נעשית כמו הר סיני.

וכך כשהחסידיים רקדו עם הכפית של הצדיק זיע"א, טענו בזה, אם כך באבן שהיא דבר דומם למרות זאת יש לה קדושה, על אחת כמה וכמה בכפית שגרמה לחיזוק גופו של אותו צדיק זיע"א לעבודת ה' יתברך.

פניני הפרשה

מחשבתו של רשע

"ויאמר לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי"
(בראשית כט, יט)

היתכן שלבן הרשע יאמר ליעקב שטוב לי לתת את בתי לך לאשה מאשר לאיש אחר, והלא שום רשע לא יסכים לתת את בתו לאדם שומר תורה ומצוות, ומדוע אם כן במקרה זה לבן מעדיף שיעקב ישא את בתו לאשה ולא עשו הרשע? ביאור נפלא כותב כאן המהר"ם שיק זצ"ל, שכל זאת אמר לבן מתוך רשעותו. מחשבתו היתה כזאת; הלא בתי צדקת, ואפילו אם היא תינשא לרשע, תהפוך אותו לצדיק, ואם כן עדיף שתתחתן עם יעקב, שהוא ממילא צדיק, ובכך ירווח לי שיהיה פחות צדיק בעולם.

כוחה של מילה

"ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי ויחר אף יעקב ברחל" (בראשית ל, א-ב)

לכאורה התנהגותו של יעקב תמוהה; באה אשה עקרה ושופכת לבה שאין לה ילדים, ובמקום לנחמה ולדבר על לבה, הרי הוא משיב לה דברים כה קשים.

ומבאר רבינו האור החיים הקדוש זיע"א, שיעקב הקפיד על כך שרחל הוציאה מפיה על עצמה לשון של מיתה, שחשש שמא יזיק לה.

והנה להלן בפרשת ויגש מצאנו שאמר הקדוש ברוך הוא ליעקב "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך", ושואל האוה"ח מה נתכוון הקדוש ברוך הוא להבטיחו על מיתתו ושיהא נקבר על ידי יוסף?

ותירץ, מכיוון שיעקב הזכיר כמה פעמים לשונות של מיתה על יוסף, "אך טרף טורף", וכן "כי ארד אל בני שאולה", לכן הוצרך הקדוש ברוך הוא להבטיחו, שאין לו לחוש לזה, ולא יהא כשגגה היוצאת מפי השליט.

פיהם דיבר שוא

"ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני ובינך"
(בראשית לא, נא)

בספר 'טעמא דקרא' מביא מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בשם אביו זצ"ל, שכאן רצה הכתוב להראות את עוצם שקריו של לבן, שהרי הכתוב מספר שיעקב לקח אבן, כמו שאמר לבניו לאסוף אבנים עד שעשו גל אבנים, והנה בתוך כדי דיבור בא לבן ואומר "הגל הזה... אשר יריתי" והרי הוא לא נגע בכל האבנים.

שבועה מתוך פחד

"וישב עקב בפחד אביו יצחק" (בראשית לא, נג)

יצחק אבינו ע"ה היה מורה ומזרז ליעקב, להיזהר מאוד משבועה, לבל ישבע שלא בשעת הצורך.

לכן, מבאר רבי עזריה פיג'ו זצ"ל בספרו 'בינה לעיתים', שכאשר בא יעקב לידי הכרח להישבע, עשה זאת מתוך פחד ואימה מפני יצחק אביו.

"וישב עקב" אולם השבועה הייתה "בפחד יצחק אביו" מלאת פחד מפני תורת אביו.

למול עיניו דברי המשנה: 'ותלמוד תורה כנגד כולם', שאין דבר כדאי וחשוב יותר מלימוד התורה. מאידך, מי יודע אם תעלה בידו שוב הזדמנות פז כזאת, לחזות בפניו של צדיק הדור וקדושתו.

כך התחבט השקדן הצעיר בינו לבין עצמו במשך שעה ארוכה, האם אכן כדאי לנטוש את הגמרא ולצאת לכיוון בית המדרש הגדול אם לא. כמה וכמה פעמים הוא כבר סגר את הגמרא והתקדם לכיוון הדלת, אך דחף פנימי פעל בו לשוב חזרה למקומו ולתלמודו.

כך חלפו להן השעות הקרובות, אחריהן התבשר רבי מיכל יהודה שמרן ה'חפץ חיים' זצ"ל סיים את דבריו, והוא מתעתד בדקות הקרובות לעזוב את העיר. ליבו עלה על גדותיו בשמחה עצומה, שאכן הצליח לעמוד בניסיון ונותר ללמוד בשקידה והתמדה.

כעבור עשרות שנים, כאשר רבי מיכל יהודה כבר היה לאחד מזקני גדולי הדור, מקברניטי עולם הישיבות, נשאל על ידי אחד ממקורביו כיצד היה נוהג היום אילו ה'חפץ חיים' היה בא לבני ברק. האם היה סוגר את הגמרא ויוצא לראותו, או שהוא עדיין איתן בדעתו מאז והיה ממשיך ללמוד בבית מדרשו?

רבי מיכל יהודה נרגש למשמע השאלה. "ודאי, ודאי שהייתי הולך", קבע בפסקנות. והוסיף: "מתחרט אני על שלא השכלתי אז לצאת ולראותו..."

"מה השתנה?" תמה המקורב. "הרי אין הגמרא פחות חשובה חלילה מאז?"

השיב רבי מיכל יהודה כשדמעות צפות בעיניו: "הייתי אז בחור צעיר, ולא הבנתי שאילו הייתי זוכה לראות את ה'חפץ חיים', כל שבעים שנות הלימוד שלי אחר כך היו נראות אחרת..."

כך גם ידוע על הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, ראש ישיבת 'באר יעקב', שרבות התאונן על כך שבילדותו החמיץ לראות את זיו פניו של ה'חפץ חיים'.

היה זה כאשר הגיע ה'חפץ חיים' לביקור חיזוק בביאליסטוק. רבי משה שמואל היה אז ילד כבן שבע או שמונה, ואביו הגאון רבי אריה שפירא זצ"ל, אב"ד ביאליסטוק, הפציר בו שיאות להתלוות אליו לראותו. אך הוא בתפיסה ילדותית מיאן, הוא רצה להמשיך לשחק בשעשוע כל שהוא עם שאר בני גילו.

כעבור עשרות שנים, היה מזכיר רבי משה שמואל עובדה מצערת זו, היו דמעות צפות בעיניו. "הזדמנות מיוחדת נפלה בחלקי והחמצתי אותה בידיים" - הפטיר בכאב.

'בית מאיר', כותב בספרו 'אמרי דעת', שהיתה לו הזכות ללון במשך כשבועיים ימים בחדר אחד בסמוך לרבו הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל, ראש ישיבת גרודנא ובעל ה'שערי יושר'. לדבריו, אותם הימים במחיצת רבו נשארו "חרוטים לעד בליבי ונפשי".

הוא מתאר כמה נקודות שזכה להיווכח בהן באותם ימים, בהם שהה בקרבת רבו הגדול. לדבריו, אותה הדמות של רבי שמעון שזכו התלמידים ליהנות מאורה בעת אמירת השיעורים העמוקים והנפלאים. את השתפכות הנפש בתפילותיו הזכות, את מאור הפנים שהעניק בקבלת פני תלמידיו וסתם האנשים שבאו לחלות את פניו, היא אותה הדמות המאירה שהקפידה להביא מעט מנוחה למוחו העייף מרוב עיון ועמקות בעסק התורה, וקיימה בהליכתה את ה'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם'.

הוא למד אז על הסדר המופתי בו התנהל סדר יומו של רבו, הן בצרכי הרוח והן בצרכי הגוף, שכפי הגדרתו העניקו לו "שיעורים עמוקים בעבודת האדם". הוא נוכח לראות כיצד בשעת השינה וקודם לה שפתותיו של רבי שמעון מדובבות ומרחשות פרקי משניות, והגדיר זאת כך: "בוה סיפק רבי שמעון הכרח השכיבה, להעמקת והחדרת עצמיות התורה למציאות של תורה ממש".

רבי זלמן כל ימיו הזכיר בערגה זכות זאת שנפלה בחלקו, לעמוד מקרוב אחר הליכותיו של רבי שמעון. כי כל אורחותיו של צדיק ותלמיד חכם תורה הן, וההסתופפות בצילו משכילה ומאלפת, 'אורח חיים למעלה למשכיל'!

הרב טורק מספר עוד בספרו 'אוצרותיהם אמלא', כי בשנותיו האחרונות לעת זקנותו המופלגת, טרח מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל להגיע אל העיר וילנא. דבר ביקורו עורר הדים רבים והתרגשות עצומה. כל אנשי העיר למגדול ועד קטן התאספו לחזות בזיו קודשו, ולשמוע את נועם אמריו בבית המדרש הגדול והמרכזי בעיר. גם בני ישיבת 'ראמיילעס' של הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל, בעל ה'חידושי רבי שלמה', יצאו בהמוניהם להשתתף במעמד קבלת הפנים, ובית המדרש התרוקן מלומדיו.

בחור אחד בלבד נותר רכון על תלמודו בהיכל בית המדרש, כאילו דבר לא אירע. היה זה בחיר תלמידי הישיבה, הבחור מיכל יהודה ליפקוביץ.

לימים, הוא תיאר לא אחת את קרב האיתנים שהתחולל בתוכו באותה שעה. הוא הגדיר זאת כאחד הניסיונות הקשים בהם התנסה בימי חייו. מצד אחד עמדו

הזדמנות - לא מחמיצים!

"ויצא יעקב מבאר שבע - שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיווה הוא הדרה" (רש"י. בראשית כח, י)

כשמתבוננים בדברי חז"ל על הרושם שהותירה יציאת יעקב מבאר שבע, ניתן לשים לב לנקודה נפלאה:

הרי יעקב אבינו לא היה רב העיר ולא מגיד מישרים. הוא לא נתן שיחות ולא עורר על פרצות, אלא היה ישוב בפינתו סגור בד' אמותיו, שקוד על דלתי תורה בהסתגרות ובהצנע, כפי שמכנה אותו התורה "איש תם יושב אהלים". והנה אף על פי כן, התורה מעידה עליו שהוא היה הודה וזיווה והדרה של העיר באר שבע!

זאת אומרת, מדייק רבי אליעזר טורק שליט"א, שמסגרת השפעתו של הצדיק על סביבותיו, אינה נמדדת לפי רמת התערבותו בעניינים ציבוריים, וגם לא בהתבלטותו על פני שאר אנשי מקומו. לפעמים הצדיק יכול להיות מסוגר בד' אמותיו, אך השפעתו חורגת הרבה מעבר לגבולות מקומו ומצודתו פרוסה למרחקים, עד שהתורה מעידה בו שהוא הודה זיווה והדרה של העיר.

יסוד חשוב זה יסביר גם את השאלה הידועה, מדוע לא מוזכר לא אצל אברהם אבינו ולא אצל יצחק אבינו שיציאתם עשתה רושם?

ומדוע? לפי שאברהם ויצחק היו עשירים גדולים בעלי מקנה לרוב ומכובדים בעיני אנשי מקומם, וגם עסקו כל ימיהם בהרבצת תורה וביכוי הרבים ובהחדרת אור האמונה בעולם, בודאי שיציאתם עושה רושם, ואין זה חידוש כלל, שחז"ל צריכים להאיר את עינינו על כך.

אולם יעקב אבינו שהיה צפון וטמון באוהלה של תורה, היה לנו לטעות ולחשוב שלא הורגש בעיר מבואו ומצאתו, והדבר לא השפיע כלל על בני המקום. מדגישה התורה ביעקב שאף יציאתו עשתה רושם, כי השפעתו של הצדיק על סביבותיו כאמור לא נמדדת לפי התערבותו בקהל, וגם כאשר ספון בחדרי תורה השפעתו ניכרת על כל תושבי המקום, וכל כניסה ויציאה משפיעה עליהם.

הגאון רבי זלמן רוטברג זצ"ל, ראש ישיבת